

Çiftlerden veri toplanması konusunda bir seçenek: Prolific

Asuman Büyükcan-Tetik¹ , İlke Sine Eğeci²

Anahtar kelimeler

çift verisi, kitle kaynak şirketleri, kişilerarası ilişkiler, evlilik

Key words

dyadic data, crowdsourcing companies, interpersonal relationships, marriage

Öz

Çift verilerinin analiz yöntemlerinin gelişmesi, özellikle romantik ilişki dinamiklerinin araştırıldığı çalışmaların yapılabilmesi ve buna bağlı olarak çift terapisi alanında etkili müdahalelerin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İstatistiksel yöntemlerin gelişmesine karşın, çiftlerden veri toplamak, başta erkek partnerleri çalışmaya katılmaya ikna etmek üzere bazı güçlükleri barındırmaktadır. Bu güçlüklerin bir kısmının üstesinden gelmek adına kitle kaynak şirketleri bir seçenek oluşturmaktadır. Bu makalenin amacı, ülkemizde çiftlerle çalışan araştırmacılara, Prolific kitle kaynak şirketini tanıtmaktır. Bu makalede öncelikle, farklı kitle kaynak şirketleri arasından Prolific'i seçmemizin nedenleri belirtilmiştir. Ardından, Prolific şirketi aracılığıyla nasıl çift verisi toplanabileceği adım adım ve ekran görüntüleri ile birlikte açıklanmış; ayrıca, veri kalitesinin artırılması için ön eleme, veri toplama ve veri temizliği aşamalarında dikkat edilmesi ve kontrol edilmesi gereken hususlar ile alınması gereken önlemler sunulmuştur. Prolific kitle kaynak şirketi aracılığıyla çiftlerden veri toplanmasının getiri ve götürülerinin tartışıldığı makalemizin, çift verisi toplamayı amaçlayan klinisyenler ve araştırmacılar için metodolojik bir kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Abstract

An option to collect data from dyads: Prolific

Improvements in dyadic data analysis methods are important for conducting studies that investigate romantic relationship dynamics and hence for developing effective interventions in the field of couple therapy. Despite these improvements in statistical methods, collecting data from dyads inherits some difficulties such as convincing male partners to participate in research. Crowdsourcing companies provide an option to overcome some of these difficulties. The aim of this article is to introduce one of the crowdsourcing companies, namely Prolific, to researchers in Turkey who are working on dyads. In this article, we first mention why we selected Prolific among several crowdsourcing companies. After explaining the reasons, collecting dyadic data via Prolific is explained step by step with screenshots. Additionally, important aspects to consider and check during prescreening, data collection and data cleaning for increasing data quality are also presented. We believe that this article, in which we discussed both advantages and disadvantages of collecting dyadic data via Prolific crowdsourcing company, would serve as a methodological resource for clinicians and researchers who aim to collect dyadic data.

Büyükcan-Tetik, A. ve Eğeci, İ. S. (2020). Çiftlerden veri toplanması konusunda bir seçenek: Prolific. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 86-93.

✉ Asuman Büyükcan-Tetik · asuman.buyukcan@sabanciuniv.edu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sabancı Üniversitesi, Üniversite Cad. No 27, Tuzla İstanbul

² Psk. Dr. Bude Psikoterapi Merkezi, İstanbul

Geliş tarihi: 25.12.2019

Kabul tarihi: 03.01.2020

Online yayımlanma tarihi: 11.01.2020

Psikoloji çalışmalarının çoğu, yalnızca bir kişiden veri toplanarak gerçekleştirilmektedir. Ancak bir insanın davranışlarını, duygularını ve bilişsel süreçlerini anlayabilmek için yalnızca o insana odaklanmak yeterli olmayıp o kişinin ilişki kurduğu diğer kişileri de dikkate almak önem taşımaktadır (Kenny, Kashy ve Cook, 2006). Özellikle evlilik doyumu, arkadaşlık ilişkisinin kalitesi veya akran ilişkileri gibi kişiler arası ilişkilere dair konularda, taraflardan yalnızca birini araştırmaya dahil etmek resmin tamamını anlamanın önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Klinik psikoloji alanında yürütülen çalışmalarda yeterli katılımcı sayısına ulaşmak ya da ulaşılan katılımcıların kaybının önüne geçmek, temel zorluklar arasında değerlendirilmiş (Gul ve Ali, 2010) ancak bu zorluğun çift verisine ulaşmayı gerektiren araştırmalar için daha da büyük olduğu aktarılmıştır (Olson ve Miller, 2014). Dolayısıyla, kişiler arası ilişkilere dair yazında dahi, çalışmaların büyük bir kısmı partnerlerden yalnızca biri üzerinde durmaktadır. Bu durumun temel nedenleri arasında kaynak eksikliği (örn. yetersiz zaman, insan kaynağı eksikliği, yeterli sayıda çift bulamama) ya da bilgi eksikliği (örn. çift verisinin nasıl analiz edileceğinin bilinmemesi) bulunmaktadır. Örneğin, ülkemizde evli erkekleri çalışmaya katılmaya ikna etmek oldukça zor olduğundan evli çift verisi toplamak güç olabilmektedir. Bu tür sorunların bir kısmını aşabilmek için kullanılabilir yöntemlerden birisi, internet üzerinden ücret karşılığı çalışmalara katılan (örn. anket dolduran) kişilerin istihdam edildiği kitle kaynak şirketleri aracılığıyla veri toplanmasıdır. Bir araştırma projesinde ideal olanın birden fazla yöntem kullanılması olduğu dikkate alındığında (Eid ve Diener, 2006), çalışmalardan birisinin verisinin bu yöntem ile toplanması değerlendirilebilir. Bu makalenin amacı, romantik ilişki içerisindeki çiftlerden veri toplanması konusunda kolaylık sağlayan bir kitle kaynak şirketini (Prolific) okuyucularla tanıştırmak ve böylece araştırmacıları, gelecekteki çalışmalarında bu yöntemi kullanarak çift verisi toplamaya teşvik etmektir.

Kitle Kaynak (Crowdsourcing) Şirketleri

Kitle kaynak şirketleri, araştırmacılar açısından ucuz ve hızlı bir şekilde veri toplamayı mümkün kılan platformlar sunmaktadırlar. Bu platformların, çalışanlardan oluşan bir havuzu bulunmakta ve bu havuzdaki kişiler tercihlerine göre kısa süreli anket ve benzeri görevleri yerine getirerek gelir elde etmektedirler. Kitle kaynak şirketleri, anket hazırlama şirketi olmayıp yalnızca katılımcı bulma amacıyla hizmet ver-

mektedirler. Dolayısıyla, veri toplama yöntemiyle ilgili sürecin (örn. anket veya deney hazırlanması) farklı bir şirket (örn. Survey Monkey) üzerinden yapılması gerekmektedir. Bu tür dış bağlantıların (örn. Survey Monkey anket bağlantısı) kitle kaynak şirketleri aracılığıyla yürütülen çalışmalara eklenmesi mümkün olmaktadır.

Veri toplamak için kitle kaynak şirketlerinin kullanımını yıllar itibarıyla hızlı bir şekilde artmakta olup, örneğin psikoloji alanındaki en etkili dergilerden biri olan *Journal of Personality and Social Psychology* dergisinde 2015 yılının ilk 6 ayında yayınlanan makalelerin %40'ı en az bir adet Amazon Mechanical Turk (kitle kaynak şirketlerinin en tanınmış) çalışması içermiştir (Zhou ve Fishbach, 2016). Yükselen talebe bağlı olarak, kitle kaynak şirketlerinin (örn. Qualtrics Panel, ClickWorker) sayısı da zaman içerisinde artmıştır. Bununla birlikte, bu şirketlerin yalnızca birkaçı kanalıyla çift verisi toplanması mümkün olabilmektedir.

Bu amaç doğrultusunda hizmet veren pek çok şirket (örn. Amazon Mechanical Turk, Qualtrics Panel) olmakla birlikte, bu makalede Prolific kanalıyla veri toplama yöntemi aktarılacaktır. Söz konusu şirketler yerine Prolific'in tanıtılmasının tercih edilmesinin nedenleri bulunmaktadır. Öncelikle, Amazon Mechanical Turk ve Prolific verilerinin karşılaştırmasını yapan yayınlar, Prolific çalışanlarının daha güvenilir olduğunu belirtmişlerdir (Peer, Brandimarte, Samat ve Acquisti, 2017). Ayrıca Amazon Mechanical Turk'ten farklı olarak; Prolific şirketi, çalışanlarına saatlik altı buçuk Amerikan dolarının altında ödeme yapılmasına izin vermeyerek, asgari ücret standartlarını koruyan adil bir politika uygulamaktadır. Son olarak, Amazon Mechanical Turk'un hizmetlerinin temel kitlesi akademik değildir. Amazon Mechanical Turk aslında bilimsel araştırma amaçlı kurulmuş olup şirketlerin küçük bütçe ayırdıkları ve bilgisayarlar yerine insanlar tarafından yapılması gereken işlere (örn. ticari bir ürünün tanıtımıyla ilgili müşteri algısını ölçmek) yöneliktir. Öte yandan Prolific, bilimsel araştırma odaklı bir şirket olup araştırmacıların öneri ve ihtiyaçlarına göre de hizmetlerini güncellemektedir (Palan ve Schitter, 2018). Tarafımızca, Amazon Mechanical Turk'un yanı sıra, yine çift verisi toplanabilen diğer bir şirket olan Qualtrics Panel de Prolific ile karşılaştırılmıştır. Gerek geribildirimler ve şirket destek sistemindeki hız ve ayrıntılı bilgi gerekse ücretlendirme (Qualtrics'in çok daha pahalı olması) açılarından Prolific'in üstünlüğü dikkate alınarak tarafımızca Prolific tercih edilmiştir.

Prolific Şirketi Kanalıyla Çift Verisi Toplanması

Kitle kaynak şirketleri aracılığıyla çift verisi toplanmasının tercih edilmesi durumunda, akla gelebilecek temel sorulardan bazıları; a) bu çiftlere nasıl ulaşılabileceği, b) veride eşleştirmelerin nasıl yapılacağı (her iki eş de çalışmaya katılsa da veride kimin kiminle eş olduğunun belirlenmesi analiz için gerekmektedir) ve c) çiftlerin gerçekten çift olduklarına nasıl emin olunacağı şeklindedir. Aşağıda, bu sorulara da yanıt vererek Prolific şirketi kanalıyla çift verisi toplanması için atılması gereken adımlar aktarılacaktır.

Prolific web sayfası, yeni bir araştırmanın başlatılabilmesi için Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3'te gösterilen bölümlerde araştırmanın temel bilgilerinin girilmesini beklemektedir. Şekil 4'te yer alan bölüm ile araştırmacı tarafından belirlenen özelliklere göre filtrelenen muhtemel katılımcılar, Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3'teki bölümlerde aktarılan bilgileri okuyarak çalışmaya katılıp katılmamaya karar vermektedirler. Çalışmanın başlatılmasından sonra bu bilgilerin değiştirilmesi mümkün olmamakla birlikte, bilgilerde eksiklik olması gibi durumlarda çalışmanın durdurularak yeni bir çalışmanın başlatılması oldukça kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Bu tür bir tercih, örneğin katılımcılara ödenen ücretin artırılmak istenmesi gibi durumlarda söz konusu olabilmektedir.

Şekil 4'te yer alan bölüm aracılığıyla, katılımcıların özelliklerinin (örn. demografik bilgiler) gözden geçirilebildiği ve filtrelenebildiği bir ön eleme sistemine (custom prescreening) ulaşılabilmektedir. Örneğin, 18 yaş üstü katılımcılar veya evli olan katılımcılar gibi kriterlerin belirlenmesi, bu ön eleme sistemi sayesinde mümkün olmaktadır. Söz konusu kriterler için bir üst limit bulunmamakta olup araştırmacı istediği kadar kriteri aynı anda belirleyebilmektedir. Her bir kriterin tanımlanmasından sonra, Prolific sistemi otomatik olarak havuzlarında yer alan katılımcılardan kaç adedinin bu kriterlerin tamamına uyduğunu göstermektedir. Örneğin, 2019 yılı Aralık ayı itibarıyla, Prolific sisteminde 18 yaş üstü ve son 90 gün içerisinde aktif olarak çalışmalara katılmış olan 78.611 adet katılımcı bulunmaktadır. 18 yaş üstü ve evli olan katılımcı sayısı ise 13.769'dur. Prolific'in bir İngiliz şirketi olması nedeniyle katılımcıların önemli bir kısmı (%34,5) İngiltere vatandaşı olmakla birlikte, katılımcı havuzunda başka ülke vatandaşları veya başka dilleri konuşabilen katılımcılar da yer almaktadır. Ne yazık ki, ana dili Türkçe olan katılımcı sayısı yalnızca 180'dir. Bu rakamlar bu kriterlere uyan toplam katılımcı sayısını göstermekle birlikte, bir araştırmadaki nihai katılımcı sayısı, havuzdaki kişilerin

konuya duydukları ilgi, müsaitlikleri ve verilen ücret hakkındaki değerlendirmeleri gibi hususlara bağlı olmaktadır.

Çift verisi toplanması açısından bu aşamada dikkat edilmesi gereken iki önemli konu bulunmaktadır. Öncelikle, örneklem ile ilgili kriterlerin belirlendiği sayfadaki (Şekil 4) ön eleme yöntemiyle (custom prescreening seçeneği ile) ulaşılan "Participating together with a romantic partner on Prolific" (Prolific'te partnerim ile birlikte katılıyorum) filtresinin kullanılması gerekmektedir. Bu filtrede yer alan "yes" (evet) seçeneğinin seçilmesi sayesinde, ilişki içerisinde olduğu kişi de Prolific havuzunda yer alan ve bir çift olarak aynı çalışmaya katılmaya gönüllü olan kişiler belirlenebilecektir.

Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise çalışmanın konusunda ve tanıtımında (Şekil 1), çalışmanın çiftlere yönelik olduğunun ve birlikte olan her iki kişinin de Prolific ID'sinin bilinmesinin şart olduğunun belirtilmesidir. Bu husus, gerek birlikte olunan kişinin belirlenerek her iki kişiye de çalışmanın gönderilebilmesi gerekse analizlerden önce birlikte olan kişilerin cevaplarının birbirleriyle eşleştirilebilmesi için gerekmektedir. Çalışmanın tanıtımında, birlikte olan her iki kişinin de Prolific ID'sine ihtiyaç duyulacağı belirtilmemesi ancak çalışma içinde sorulması durumunda, çalışmadaki soruları cevaplamaya başladıktan sonra bu bilginin gerektiğini öğrenen katılımcının, bu bilgiyi verilen kısa sürede partnerinden temin etmesi mümkün olamayabilmektedir.

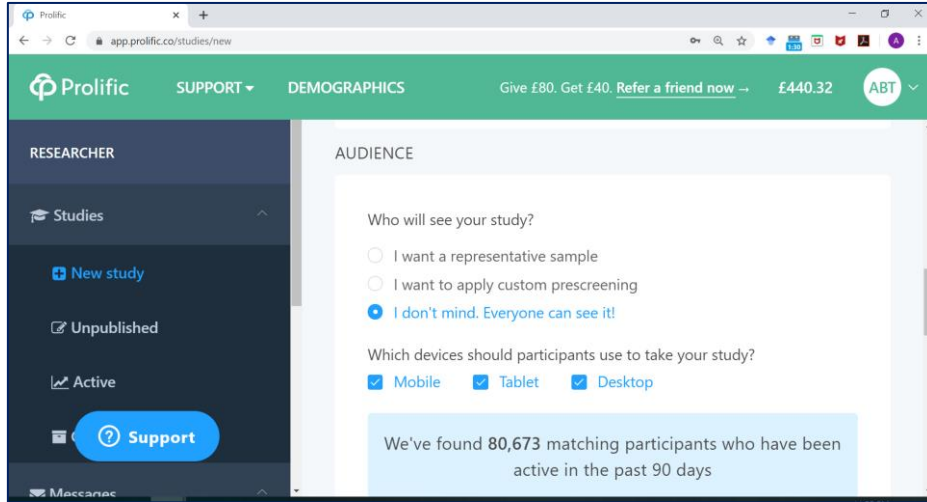
Çift verisi toplanabilmesi için Prolific'te üç ayrı çalışma başlatılması gerekmektedir. İlk çalışma, katılımcıların kendi Prolific ID'leri, birlikte oldukları kişinin Prolific ID'si ve de çift olarak bir çalışmaya katılmayı kabul edip etmedikleri bilgilerini içerecektir. Eğer heteroseksüel çiftlerden veri toplanması amaçlanıyorsa, bu aşamayı yalnızca kadın veya yalnızca erkek katılımcılara açmak uygun olacaktır. Aksi takdirde, aynı ilişki içindeki her iki kişinin de birbirinden bağımsız olarak çalışmaya katılması ve dolayısıyla veride aynı ilişkiye dair bilginin iki defa yer alması ve aynı bilgi için iki defa ücret ödemesi yapılması söz konusu olabilecektir. Bu ilk çalışma yalnızca birkaç dakikalık bir anket gerektirmekle birlikte, bu aşama için de ödeme yapılması gerekmektedir. Ancak, bu aşamanın eksiksiz ve güvenilir olması, sonraki aşamaların da güvenilirliğini artıracığı için önem taşımaktadır.

Bu ilk Prolific çalışmasını takiben, heteroseksüel katılımcıları hedefleyen araştırmalarda iki adet ayrı Prolific çalışmasının başlatılması uygun olacaktır. Örneğin, yukarıdaki aşamada yalnızca kadınların

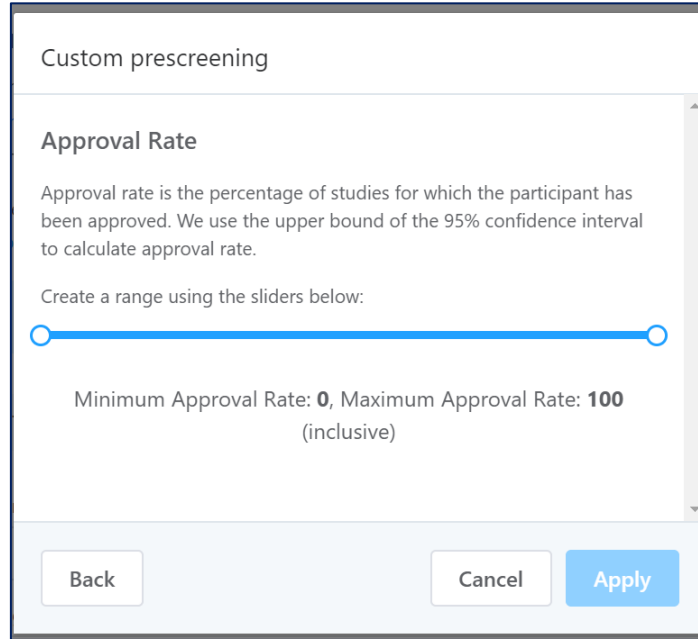
Şekil 1. Prolific'te Yeni Çalışma Başlatılması için Giriş Yapılan İlk Bilgiler

Şekil 2. Prolific'te Çalışma Bağlantısının Girildiği Bölüm

Şekil 3. Katılımcı Sayısının, Çalışma Süresinin ve Katılımcı Başına Ödeme Tutarının Belirlendiği Bölüm

Şekil 4. Katılımcıların Özelliklerinin Tanımlanabildiği Bölüm

Şekil 5. Katılımcıların Önceki Çalışmalarındaki Kabul Oranına Dair Ön Eleme Ekranı

tercih edilmiş olması durumunda; bir Prolific çalışması kadınlar, bir diğeri de erkekler için başlatılabilecektir. Her iki cinsiyet için ayrı Prolific çalışmaları başlatılması ve de bu çalışmalarda farklı çalışma bağlantıları (örn. iki farklı Survey Monkey bağlantısı) kullanılması, kadın ve erkek verilerinin yan yana uzunlamasına yer aldığı bir veri formatı elde edilmesini kolaylaştıracaktır. Birlikte olunan kişiler için ayrı ayrı çalışma oluşturulduğunda, bu çalışmaların aynı anda etkinleştirilmesi ve gönderilmesi önem taşımaktadır. Bu şekilde, birlikte olan kişilerin soruları ve cevapları kendi aralarında tartışma olasılığı kısmen de olsa azalmaktadır.

Prolific sisteminde bir çalışmaya kabul edilecek katılımcıların Prolific ID'lerini tanımlamak mümkündür. Dolayısıyla, birinci çalışmadaki ana katılımcılar, Prolific ID'leri kullanılarak ikinci çalışmaya; birlikte oldukları kişiler de birinci çalışmada partnerleri tarafından yazılan Prolific ID'leri kullanılarak aynı anda aktifleştirilecek olan üçüncü çalışmaya davet edilecektir. Hangi çalışmaya hangi Prolific ID sahiplerinin katılabileceği, Şekil 4'teki ön eleme sistemi üzerinden ulaşılabilen beyaz liste (white list) seçeneği ile tanımlanmaktadır.

Beyaz liste seçeneğinin çok önemli diğer bir getirisi ise, boylamsal çalışma yapabilme imkânı verme-

sidir. Söz konusu beyaz listeyi kullanarak aynı katılımcılara farklı tarihlerde tekrar ulaşmak mümkündür. Bu şekilde veri toplanacak olması durumunda; ilk aşamada katılımcılara çalışmanın boyamsal olacağı bilgisinin verilmesi, bu şekilde uzun süre çalışmaya katılabilecek olan katılımcılarla çalışmaya başlamak açısından önemli olacaktır (Palan ve Schitter, 2018). Dolayısıyla, Prolific kanalıyla yalnızca enlemesine-kesitsel (cross-sectional) değil ayrıca boyamsal çift verisi toplamak da mümkündür.

Veri Kalitesini Artırabilmek için Ön Eleme, Veri Toplama ve Veri Temizliği Aşamalarında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Prolific veya diğer internet üzerinden katılımcı bulunmasına aracılık eden şirketler kanalıyla veri toplamak konusunda akla gelebilecek sorulardan birisi, katılımcıların çalışmaya gerekli özeni gösterip göstermediği; bir diğeryse, katılımcıların gerçekten bir ilişkide olup olmadıkları olabilir. Prolific sistemindeki ön eleme aşamasında (Şekil 4), katılımcıların daha önce katıldıkları çalışmalarda aldıkları değerlendirmelere göre, genel olarak gösterdikleri özen ve verilerinin kalitesi hakkında bir fikir edinmek mümkündür. Örneğin, katılımcıların daha önce katıldıkları çalışmaların ne kadarlık bir kısmının onaylandığına dair minimum yüzdenin seçilmesi mümkündür (örn. katılımlarının en az %90'ı onaylanmış olan çalışanların kabul edilmesi; Şekil 5).

Veri kalitesi konusunda önemli olan hususlardan bir diğeri de gerek çalışmanın Prolific'teki tanıtımında (Şekil 1) gerekse onam formunda, birlikte olunan her iki kişi de çalışmayı tamamlayana kadar soruları ve yanıtları birbirleri ile tartışmamalarının gerektiğinin belirtilmesidir. Söz konusu uyarı, her ne kadar laboratuvar ortamında birlikte olunan kişilerin aynı anda ve fiziken ayrı bir şekilde çalışmaya alınmalarına kıyasla bu riski bertaraf etmese de, yine de bu olasılığı azaltmaktadır. Dikkate alınması gereken diğer bir husus ise, birden fazla benzer çalışma yapılacak olması durumunda, aynı katılımcıların sonraki çalışmaya da katılma olasılığının bulunması ve bu nedenle kullanılan yöntemine aşına olmalarıdır. Söz konusu durumu engellemek için önceden Prolific üzerinden yapılmış bir veya daha fazla çalışmanın katılımcılarının, yeni çalışmaya katılmasına Prolific sistemindeki ön eleme aşamasında kara liste (black list) seçeneğini kullanarak izin vermemek mümkündür.

Veri toplama aşamasında kullanılacak yöntemlerden birisi ise, katılımcıların çalışma sırasındaki

dikkatlerini ölçen sorular yerleştirmektir. Örneğin, “Lütfen bu soruda son seçeneği işaretleyiniz” benzeri bir madde, soruları okumadan yanıtlayan bir kişi tarafından muhtemelen hatalı olarak cevaplanacaktır. Bu tür birkaç soruya yer vererek, bu sorulara hatalı yanıt veren kişileri veriden çıkarmak, veri kalitesini artıracaktır. Kullanılabilecek diğer yöntemler arasında varyans ve/veya çalışmayı tamamlama sürelerinin denetlenmesi de sayılabilir. Örneğin, birçok ters soru olmasına karşın, tüm sorulara aynı cevabı veren (örn. tüm sorularda “Katılıyorum” seçeneğinin işaretlenmesi ve varyans olmaması) bir katılımcının soruları hiç okumadan aynı cevabı vermiş olması muhtemeldir. Bu kişinin, çalışmayı da diğer katılımcılara kıyasla çok daha kısa sürede tamamlaması beklenebilir. Kullanılan bir diğer yöntem olan aynı IP adresinin yer alıp almadığının (aynı kişinin çalışmaya birden fazla kez katıldığına göstergesi sayılmaktadır) denetimi ise, çiftler eğer aynı mekandayken (örn. evdeyken) çalışmaya katılırsa, veride aynı IP adresi ile görünebilecekleri için çift verisinde çok da bilgilendirici olmayacaktır. Bununla birlikte, herhangi bir IP adresinin iki defadan daha fazla yer alıp almadığı kontrol edilebilir.

Çalışmaya katılıp birlikte olduklarını belirten katılımcıların gerçekten birlikte olup olmadıklarını belirlemek için de bazı yöntemler kullanılabilir. Söz konusu yöntemler, laboratuvara kredi almak için gelen ve birlikte olduklarını belirten öğrencilerin katılımlarının kontrolünde de kullanılabilir. Dolayısıyla, bu yöntemler internet üzerinden çift verisi toplamaya özgü olmamakla birlikte, internet üzerinden veri toplanırken katılımcıların fiziken görünmemesi nedeniyle, daha da önem taşımaktadır. Bu amaçla kullanılacak yöntemlerden başlıcası, birlikte olduğu varsayılan her iki kişiye de ilişkileri, kendileri ve birbirleri ile ilgili aynı soruları sorarak, aynı cevapları verip vermediklerinin kontrol edilmesidir. Örneğin, her iki kişinin de ilişki süresi ya da çocuk sayısı gibi nesnel sorulara aynı cevapları verip vermedikleri kontrol edilebilir. Bazı kaynaklar yaş konusunda kişilerin küçük hatalar yapabildiklerini dikkate alarak, bir yaş az veya fazla cevap verilmiş olmasının da kabul edilmesini önermektedirler (Mitchell, Lee ve Stephenson, 2016). Önerilen bir diğer yöntem ise, her iki partnere de hem kendilerinin hem de birlikte oldukları kişinin doğum aylarını sormaktır. Birlikte olunan kişinin doğum tarihinin tam olarak hatırlanması mümkün olmasa dahi doğum ayının hatırlanacağı varsayılmaktadır (Mitchell et al., 2016). Açık uçlu bir soru sorularak makul, mantıklı ve anlaşılır yanıt alınıp alınmadığının denetlenmesi de ayrı bir

yöntem olarak kullanılabilir. Bu bölümde aktarılan yöntemlerden hepsini ya da en azından bir kısmını kullanmak, veri kalitesinin artması konusunda araştırmacılara yardımcı olacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

Psikoloji alanında araştırma konusu olabilecek birçok değişken (örn. ortak ebeveynlik, ilişki doyumu) için, bir ikili ilişkide (örn. evlilik) yer alan her iki kişiden de veri toplanması önem taşımaktadır. Bu önem çiftlerle çalışan psikoterapistler için de ön plana çıkmaktadır. Çift terapisinde kullanılan pek çok farklı terapi yaklaşımı bulunmakla birlikte, büyük çoğunluğu dayanağını Sistem Teorisi'nden almaktadır (örn. Sistemik Aile Terapisi, Bowen, 1978; Dönüşümsel Aile Terapisi, Satir, 1964). Bu teorinin vurguladığı önemli kavramlardan bir tanesi döngüsel nedensellikler ve ilişki dinamiklerini anlamak ve gerektiğinde müdahale etmek için bireyler arasındaki etkileşime odaklanılması gerektiğini ifade etmektedir (Reiter, 2017). Bu bağlamda da, psikoterapi sürecine her iki bireyin de dahil edilmesi gerekliliğini önermektedir.

Uygulama alanında vurgulanan bu gereklilik, daha sonra araştırma alanına da dahil edilmiştir. Çift verisi analiz yöntemlerinin sınırlı kaldığı dönemlerde araştırmalar ağırlıklı olarak bireylerin ilişki doyumlarını, ilişkiye dair duygu, düşünce ve davranışlarını anlamaya odaklanmıştır. Dolayısıyla, doğrusal (lineer) nedensellik bakış açısından ilişki dinamikleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Ancak, özellikle çift verilerinin analiz edilebilmesini sağlayan yöntemlerin gelişmesiyle birlikte, artık araştırmalar da evlilik ilişkisinin dinamiklerini, kalitesini ve ilişkiden elde edilen doyumu döngüsel nedensellik üzerinden incelemeye başlamıştır (Johnson ve Miller, 2014).

Öte yandan, çiftlerdeki her iki taraftan da veri toplamak, kaynak yetersizliği ve erkek katılımcılardan ilişkileri ile ilgili veri toplamanın güçlüğü gibi nedenlerle oldukça zahmetli ve zaman zaman imkânsız olmaktadır. Mümkün olduğu zamanlarda dahi, örneklemdeki çift sayısı sınırlı kalabilmektedir. Bu makalede, romantik bir ilişki içindeki çiftlerden veri toplamak için kullanılabilir olan yöntemlerden biri olan Prolific kitle kaynak şirketi ile ilgili bilgi aktarılmıştır.

Prolific kitle kaynak şirketi ile oldukça çok çiftten kısa sürede veri toplanması mümkün olabilmektedir. Bu yöntemin önemli diğer bir faydası ise genellikle ortalama yaşın 35 civarında olduğu, geniş bir yaş aralığına sahip ve sosyoekonomik düzey olarak da farklı seviyelerin yer aldığı bir veri elde edilebilmesi-

dir. Özellikle psikoloji çalışmalarında, katılımcıların büyük kısmının öğrencilerden ve genç kesimden olmasına dair eleştiri dikkate alındığında, söz konusu yelpaze önemli bir getiridir (Berinsky, Huber ve Lenz, 2012). Bu bağlamda, internet üzerinden ücret karşılığı veri toplanması ile ilgili çekincelerin başında gelen, katılımcıların toplumu temsil etmeyen, asosyal ve gelir düzeyi çok düşük olan kişilerden oluştuğuna dair bir bulgunun söz konusu olmadığını da belirtmek gerekir (Gosling, Vazire, Srivastava ve John, 2004). Bu şekilde toplanan verinin, diğer geleneksel yöntemlerle (örn. laboratuvar katılımcıları) toplanan veri ile aynı sonuçları verdiği gösterilmiştir (Feitosa, Joseph ve Newman, 2015; Gosling ve ark., 2004; Paolacci ve Chandler, 2014).

Söz konusu getirilerine karşın, bu yöntemin de eksiklikleri ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Örneğin, Prolific şirketinin havuzunda yer alan katılımcıların çok büyük bir kısmı, anadili İngilizce olan katılımcılardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, Türk kültürüne odaklanan ve de Türk katılımcılarla yapılmak istenen çalışmalar için uygun bir seçim olmayacaktır. Diğer bir olumsuzluk ise, Prolific'in benzer şekilde veri toplayan diğer bazı şirketlere (örn. Amazon Mechanical Turk) kıyasla daha maliyetli bir şirket olmasıdır. Öte yandan, tarafımızca veri kalitesinin üstünlüğü dikkate alınarak bu maliyete katlanılabileceği görüşü edinilmiştir (Peer ve ark., 2017).

İnternet üzerinden yapılan çalışmalar için söz konusu olan veri kalitesine dair kaygılar, özellikle çift verisi toplanması süresince daha da artabilecektir. Bununla birlikte, makalemiz kapsamında aktarılan yöntemlerin kullanılması ile bu sorunların büyük oranda önüne geçilebileceği veya veriden temizlenebileceği görüşü edinilmiştir. Son olarak, çalışmayı tamamlamadan bırakmak, internet üzerinden yapılan çalışmalarda gerek bilgisayardaki çalışmayı kapatmanın çok kolay olması gerekse laboratuvarlardaki gibi katılımcının karşısında bir sorumlunun olmaması nedenleriyle, geleneksel yöntemlere göre daha fazla olabilmektedir. Yakın tarihli bir araştırmada, yarım bırakılan söz konusu verilerin analizlere eklenmemesi durumunda, sonuçların yanıltıcı olabileceği ve yarım veriler konusunda yayınlarda ayrıntılı bilgi verilmesinin gereği belirtilmiştir (Zhou ve Fishbach, 2016).

Bu makale kapsamında, psikoloji araştırmalarında çift verisi toplamak için kullanılabilir bir yöntem aktarılmıştır. Bununla birlikte, ideal olanın bir araştırma sorusu için birden fazla yöntem kullanılması olduğu düşünülmektedir (Eid ve Diener, 2006). Bu makalede, Prolific kitle kaynak şirketinin de çiftlerle ilgili araştırmalarda kullanılabilir yöntemlerden

biri olduğu gösterilerek, araştırmacıları çift verisi toplamaya teşvik etmek amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Berinsky, A. J., Huber, G. A. ve Lenz, G. S. (2012). Evaluating online labor markets for experimental research: Amazon.com's Mechanical Turk. *Political Analysis*, 20, 351-368.
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. New York: Aronson.
- Eid, M. E. ve Diener, E. E. (2006). *Handbook of Multimethod Measurement in Psychology*. American Psychological Association. doi: 10.1037/11383-000
- Feitosa, J., Joseph, D. L. ve Newman, D. A. (2015). Crowdsourcing and personality measurement equivalence: A warning about countries whose primary language is not English. *Personality and Individual Differences*, 75, 47-52.
- Gosling, S. D., Vazire, S., Srivastava, S. ve John, O. P. (2004). Should we trust web-based studies? A comparative analysis of six preconceptions about internet questionnaires. *American Psychologist*, 59, 93-104.
- Gul, R.B. ve Ali, P.A. (2010). Clinical trials: The challenge of recruitment and retention of participants. *Journal of Clinical Nursing*, 19, 227-133.
- Johnson, L.N. & Miller, R.B. (2014). Introduction: The importance of validity, relationship, and change in marriage and family therapy research. In R.B. Miller & L.N. Johnson (Eds), *Advanced Methods in Family Therapy Research. A Focus on Validity and Change* (pp 2-11). NY: Routledge.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Cook, W. L. (2006). *Dyadic Data Analysis*. New York: Guildford.
- Mitchell, J., Lee, J. Y. ve Stephenson, R. (2016). How best to obtain valid, verifiable data online from male couples? Lessons learned from an eHealth HIV prevention intervention for HIV-negative male couples. *JMIR Public Health and Surveillance*, 2, e152.
- Olson, M.M. ve Miller, R.B. (2014). Recruitment and Retention of Couples. In R.B. Miller & L.N. Johnson (Eds), *Advanced Methods in Family Therapy Research. A Focus on Validity and Change* (pp 79-93). NY: Routledge.
- Palan, S. ve Schitter, C. (2018). Prolific. ac—A subject pool for online experiments. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 17, 22-27.
- Paolacci, G. ve Chandler, J. (2014). Inside the Turk: Understanding Mechanical Turk as a participant pool. *Current Directions in Psychological Science*, 23, 184-188.
- Peer, E., Brandimarte, L., Samat, S. ve Acquisti, A. (2017). Beyond the Turk: Alternative platforms for crowdsourcing behavioral research. *Journal of Experimental Social Psychology*, 70, 153-163.
- Reiter, M. D. (2017). *Family Therapy: An Introduction to Process, Practice and Theory*. NY: Routledge. doi: 10.4324/9781315110899
- Satir, V. (1964). *Conjoint Family Therapy: A Guide to Theory and Practice*. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.
- Zhou, H. ve Fishbach, A. (2016). The pitfall of experimenting on the web: How unattended selective attrition leads to surprising (yet false) research conclusions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111, 493-504.